

وصایای نورانی چهارده معصوم قسمت مربوط به امام جواد (ع)

مشخصات کتاب

سرشناسه : مومنی، فرشاد

عنوان و نام پدیدآور : وصایای نورانی چهارده معصوم علیهم السلام / تالیف فرشاد مومنی.

مشخصات نشر : قم: منشور وحی، ۱۳۸۶.

مشخصات ظاهری : ۲۰۰ ص.

شابک : ۱۸۰۰۰ ریال ۹۷۸-۹۶۴-۸۴۱۴-۴۵-۵

وضعیت فهرست نویسی : برون‌سپاری

یادداشت : پشت جلد به انگلیسی : Farshad Momeni. the Precepts of Fourteen Maasoom.

یادداشت : عنوان روی جلد: وصایای چهارده معصوم علیهم السلام.

یادداشت : کتابنامه به صورت زیرنویس.

عنوان روی جلد : وصایای چهارده معصوم علیهم السلام.

موضوع : چهارده معصوم -- وصیتنامه‌ها

موضوع : چهارده معصوم -- احادیث

موضوع : چهارده معصوم -- اندرزنامه‌ها

رده بندی کنگره : BP/۳۶م/۹۲۷و۶ ۱۳۸۶

رده بندی دیویی : ۹۵/۲۹۷

شماره کتابشناسی ملی : ۱۳۰۴۸۱۴

ولادت امام جواد

امام علیه السلام در روز دهم ماه رجب سال ۱۹۵ هجری قمری در مدینه منوره در خانه امامت دیده به جهان گشود. پدر بزرگوارش امام رضا علیه السلام و مادرش سبیکه نام داشت، که حضرت رضا علیه السلام او را خیزران خطاب می نمودند. آن بانو از اهالی نوبه بوده و از اهل بیت ماریه قبطیه، مادر ابراهیم پسر حضرت رسول صلی الله علیه و آله می باشند.

نام و القاب امام جواد

حضرت رضا علیه السلام فرزندش را محمد جواد نامید و بر اساس نصیبی که از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و امیرمؤمنان علی علیه السلام به او رسیده بود فرزند خود را به جواد، زکی، و تقی ملقب فرمودند. به جز این سه لقب حضرت جواد علیه السلام، دارای القاب دیگری چون، قانع، مرتضی، نجیب، منتخب، متقی، متوکل، المختار، عالم نیز بوده است. اما به جهت جود و سخاوت فراوان مشهورترین لقب امام محمد تقی علیه السلام جواد است، گذشته از این امام علیه السلام در بین شیعه و سنی به باب المراد نیز شهرت دارد.

کنیه امام جواد

کنیه حضرت امام جواد علیه السلام ابو جعفر است که به وی ابو جعفر ثانی نیز گفته [صفحه ۱۶۴] می شود ابو جعفر اول کنیه امام پنجم امام محمد باقر علیه السلام است به طور خاص ابو علی به امام نهم گفته می شود. [۱].

جایگاه علمی امام جواد

امام جواد علیه السلام چون اجداد طاهرش خزانه دار علم الهی و گنجینه دار رازها و رمزهای آفرینش بود. امام جواد علیه السلام با سنی کم با شرکت در مناظره ها و

مباحثه‌های عالمان و دانشمندان بزرگ عصر خویش، علم لدنی که همانا مختص به انبیاء و معصومین است را فرا روی مردمان عصر خود و اعصار دیگر به تصویر کشیدند. حضرت به مناسبتی به این نکته اشاره و مرز و سرچشمه علم خویش را با دیگران مشخص می‌نمایاند. هنگامی که حضرت موضوع حیف و میل شبانی را به او گوشزد می‌کرد. در پاسخ به پرسش شبان که عرض کرد، از کجا به این موضوع پی بردی، حضرت می‌فرماید: نحن خزان علمه و عیبه حکمه و اوصیاء انبیاءه و عباد مکرمون همانا ما خزانه‌داران علم الهی و گنجینه‌داران حکم خداوندی و جانشینان انبیاء و بندگان گرامی او هستیم. در میان شاگردان و راویان آن حضرت می‌توان به چهره‌های درخشان و شخصیت‌های برجسته‌ای مانند: علی بن مهزیار، احمد بن محمد بن ابی نصر بزنطی، زکریا بن آدم، محمد [صفحه ۱۶۵] بن اسماعیل بن بزیع، حسین بن سعید اهوازی، احمد بن محمد بن خالد برقی که هر کدام در صحنه علمی و فقهی وزنه خاصی به شمار رفته و برخی دارای تألیفات متعدد بوده‌اند اشاره نمود. از طرف دیگر، راویان احادیث امام جواد علیه‌السلام تنها در محدثان شیعه خلاصه نمی‌شوند، بلکه محدثان و دانشمندان اهل تسنن نیز معارف و حقایقی از اسلام را از آن حضرت نقل کرده‌اند. به عنوان نمونه «خطیب بغدادی» احادیثی با سند خود از آن حضرت نقل کرده است. [۲] هم چنین حافظ «عبدالعزیز بن اخضر جنابذی» در کتاب «معالم العتره الطاهره» [۳] و مؤلفانی نیز مانند: ابوبکر احمد بن ثابت، ابواسحاق ثعلبی، و محمد بن منده بن مهربد در کتب تاریخ و تفسیر خویش روایاتی از آن حضرت نقل کرده‌اند. [۴]

برخورد با فرقه‌های منحرف

امام جواد علیه‌السلام در برابر فرقه‌هایی که در دوران آن حضرت وجود داشتند، شیعیان خود را آگاه ساخته و از انحراف از جاده حقیقت بر حذر می‌داشتند. یکی از این فرقه‌ها

اهل حدیث یا مجسمی مذهب بوده که خدا را جسم می‌پنداشتند. امام علیه‌السلام درباره‌ی آنان به شیعیان می‌فرمود که اجازه ندارند پشت هر کسی که خدا را جسم می‌داند نماز گزارده و به او زکات پردازند. واقفه یکی دیگر از فرقه‌های موجود انشعابی از شیعه در زمان امام [صفحه ۱۶۶] جواد علیه‌السلام بود که به صورت مشکلی در مقابل شیعیان مطرح شده بود، آنان کسانی بودند که پس از شهادت امام کاظم علیه‌السلام بر آن حضرت توقف کرده و امامت فرزندش علی بن موسی الرضا علیه‌السلام را نپذیرفتند. وقتی از امام علیه‌السلام درباره‌ی نماز خواندن پشت سر واقفی مذهبان سؤال می‌شد، آن حضرت در جواب، شیعیان را از این کار نهی می‌فرمودند. زیدیه نیز فرقه‌ای بود منشعب از شیعه، در روایتی از امام جواد علیه‌السلام آمده که حضرتش فرمودند: واقفیه و زیدیه، مصداق این آیه از قرآن می‌باشند که: «وجوه یومئذ خاشعۃ عاملۃ ناصبۃ». در روز قیامت یک عده که اهل آتش هستند بر چهره‌هایشان در آن روز غبار ذلت و خواری نشسته همچون کسانی نمودار است که شدت سختی‌های وارده بر چهره‌های ایشان نمودار است. غلات [۵] نیز مورد تنفر امامان علیه‌السلام بودند، خطر این فرقه برای شیعیان بسیار جدی بود. اینان به نام امامان، روایاتی را به دروغ ساخته و بدین وسیله شیعیان را که پیرو ائمه بودند به انحراف می‌کشاندند. امام جواد علیه‌السلام درباره‌ی ابوالخطاب که از سران غلات بود فرمودند: لعنت خدا بر ابوالخطاب و اصحاب او و کسانی که درباره‌ی لعن بر او توقف کرده و یا تردید کنند. [۶].

امام جواد از نگاه دیگران

شخصیت والای علمی اخلاقی امام جواد علیه‌السلام در نگاه خلفاء، دانشمندان، نویسندگان و تاریخ نگاران غیر شیعه، سندی گویا بر جایگاه رفیع این امام [صفحه ۱۶۷] هم‌ام در بین مسلمانان می‌باشد که به عنوان نمونه به چند مورد آن اشاره می‌شود:

مأمون، خلیفه عباسی خلیفه‌ی عباسی در پاسخ به اعتراض بزرگان بنی‌عباس در خصوص به تزویج در آوردن دخترش ام‌الفضل به امام جواد علیه‌السلام، این امام همام را اعجوبه عصر خواند و گفت: قد اخترته لتبریزه علی کافه اهل الفضل فی العلم و الفضل مع صغر سنه و الاعجوبه فیه بذالك. من بدان جهت وی را به دامادی خود برگزیدم که با کمی سن در علم و فضیلت بر همه اهل زمان برتری دارد و اعجوبه‌ای است در علم و دانش. [۷]. اسقف بزرگ مسیحی اسقف مسیحی پس از آگاهی یافتن از علم و دانش امام جواد علیه‌السلام در مسائل پزشکی گفت به نظر می‌رسد این شخص امام جواد علیه‌السلام پیامبری از نسل پیامبران است. [۸].

وصیت امام جواد به امامت امام هادی

آغاز امامت امام هادی و تصریح امام جواد علیه‌السلام به آن. قبل از آنکه امام هادی علیه‌السلام به امامت برسد، پدرش امام جواد علیه‌السلام در فرصتهای مناسب، به امامت و جانشینی او تصریح نموده بود. از جمله هنگامی که در سال ۲۲۰ هجری قمری از مدینه به سوی بغداد رفت، یکی از [صفحه ۱۶۸] یارانش به نام اسماعیل بن مهران پرسید «امام بعد از شما کیست؟» آن حضرت در پاسخ فرمود: الامر من بعدی الی ابنی علی؛ امر امامت بعد از من، به عهده‌ی پسر من علی (امام هادی علیه‌السلام) می‌باشد. [۹]. هنگامی که امام جواد علیه‌السلام بر اثر زهری که معتصم عباسی به او خوراند، مسموم و بستری شد، احساس کرد در سفر آخرت قرار گرفته، لذا در مورد جانشین وصیت کرد. در اینجا نظر شما را به چگونگی آن جلب می‌کنم. «خیرانی» می‌گوید: پدرم که خدمتکار خانه امام جواد علیه‌السلام بود می‌گفت: شخصی به نام «احمد بن محمد بن عیسی» هر شب هنگام سحر به خانه امام جواد علیه‌السلام می‌آمد تا از وضع بیماری آن حضرت باخبر گردد. اکنون ماجرا را از زبان پدر خیرانی بشنوید: بین امام جواد و من شخصی (به عنوان رسول) واسطه بود. وقتی او به خانه امام جواد علیه‌السلام می‌آمد،

احمد (نامبرده) می‌رفت. روزی من با رسول خلوت کردم رسول گفت: آقایت (امام جواد) به تو سلام می‌رساند و می‌فرماید من از دنیا می‌روم و بعد از من، مقام امامت به پسر من علی (امام هادی) می‌رسد و او همان سمتی را دارد که من بعد از پدرم بر شما داشتم. سپس رسول رفت، با اینکه سخن من و او محرمانه بود، احمد (نامبرده) در گوشه‌ای پنهان شده بود، سخن ما را شنید و گفت رسول به تو چه گفت؟ گفتم: سخن خیری گفت: احمد به من گفت: سخن رسول را شنیدم، آن را از من پنهان مکن [صفحه ۱۶۹] (سپس آنچه شنیده بود بیان کرد). من به احمد گفتم: این که سخن محرمانه ما را شنیدی برای تو روا نبود، زیرا خداوند می‌فرماید: و لا تجسسوا: تجسس نکنید. [۱۰] اکنون که شنیده‌ای این گواهی را (که امام بعد از امام جواد علیه‌السلام حضرت هادی علیه‌السلام است) پیش خود نگهدار و مکتوم بدار تا هنگامی که به آن گواهی احتیاج شد، گواهی ده. هنگامی که صبح شد، من («خیرانی» خدمتکار خانه امام جواد) همان خبر رسول (که امام بعد از امام جواد، حضرت هادی علیه‌السلام می‌باشد) را در ده ورقه نوشته و مهر کردم و مخفیانه به ده نفر از بزرگان قوم دادم و به هر یک از آنها گفتم: اگر قبل از آن که این ورقه را از شما مطالبه کنم، از دنیا رفتم آن را باز کنید و مضمونش را به اطلاع مردم برسانید. هنگامی که امام جواد علیه‌السلام از دنیا رفت، من طبق دعوت محمد بن فرح [۱۱] به خانه او رفتم، دیدم دوستان در خانه او جلسه تشکیل داده‌اند، در آن جلسه، ورقه‌ها را از آن ده نفر (مذکور) دریافت کردم و نوشته آن ورقه‌ها را برای حاضران خواندم. حاضران گفتند «خوب بود گواه دیگری نیز می‌داشتی». من گفتم: خداوند آن گواه را نیز درست کرده، آنگاه به ابوجعفر اشعری (همان احمد نامبرده) که در آنجا حاضر بود گفتم: آنچه از رسول امام شنیدی، اکنون گواهی بده، احمد منکر شد و به دروغ گفت: چیزی نشنیده‌ام، من احمد را به مباحله طلبیدم (به او گفتم: با هم دعا کنیم و از خدا بخواهیم عذابش را بر آن کس که دروغگو است برساند) در این [صفحه ۱۷۰] هنگام، همه حاضران به امامت حضرت

هادی علیه السلام بعد از امام جواد علیه السلام اعتقاد یافتند. از صقر بن دلف نیز روایت شده که امام جواد علیه السلام در مورد حضرت هادی علیه السلام چنین می فرماید: ان الامام بعدی ابنی علی، امره امری، و قوله قولی، و طاعته طاعتی. «همانا امام بعد از من، پسر من علی علیه السلام است، امر او، امر من و سخنش سخن من است و اطاعت از او اطاعت از من است». [۱۲]. همچنین اسماعیل بن مهران روایت می کند: هنگامی که امام جواد علیه السلام برای اولین بار عازم بغداد بودند، هنگام خروج از مدینه به ایشان عرض کردم: فدایت کردم، من در مورد این سفر شما، ترسان و نگرانم، امر امامت بعد از شما از آن کیست؟ حضرت تبسمی نمود و فرمودند: آن که تو گمان کرده ای (شهادت) در این سال رخ نمی دهد. راوی می گوید: پس از مراجعت امام از بغداد و گذشت ایامی چند، هنگامی که معتصم عباسی مجددا امام علیه السلام را از مدینه به بغداد طلبید، به حضورش شتافتم و عرض کردم: جانم فدایت، شما می روی، بعد از شما شیعیان به چه کسی مراجعه نمایند؟ (امام بعد از شما کیست؟) امام جواد علیه السلام فرمودند: در این سفر نگرانی و خطر وجود دارد. الامر من بعدی الی ابنی علی مقام امامت بعد از من با پسر من علی (امام هادی علیه السلام) است. [۱۳].

پاورقی

- [۱] شبکه اطلاع رسانی، امام جواد علیه السلام.
- [۲] تاریخ بغداد، بیروت، دارلکتاب العربی، ج ۳، ص ۵۴ و ۵۵.
- [۳] امین، سید محسن، اعیان الشیعه، بیروت، دارالتعارف المطبوعات، ۱۴۰۳، هجری قمری، ص ۳۵.
- [۴] ابن شهر آشوب، قم المطبعة العلمیة، ج ۴، ص ۳۸۴. پایگاه اطلاعی رسانی شهید آوینی.
- [۵] غلات پیروان فرقه ای بوده اند، که در عقاید مذهبی غلو کرده و از حد خارج

- می شدند. از جمله مدعی الوهیت امام صادق علیه السلام بودند. لغت نامه‌ی دهخدا.
- [۶] موسسه جهانی سبطين عليهم السلام.
- [۷] بحار الانوار، ج ۵۰، ص ۷۵؛ موسوعه الامام الجواد علیه السلام، ج ۱، ص ۳۶۰ و ۳۶۳؛ اعيان الشيعه، ج ۳، ص ۱۲۹.
- [۸] المناقب لابن شهر آشوب، ج ۴، ص ۳۸۹ موسوعه الامام الجواد علیه السلام، شبکه اطلاع رسانی امام جواد علیه السلام.
- [۹] اصول کافی، ج ۱، ص ۳۲۳.]
- [۱۰] سوره حجرات / ۱۲.
- [۱۱] از اصحاب مورد اطمینان امام رضا و امام جواد و امام هادی عليهم السلام.
- [۱۲] کمال الدین، صدوق، ج ۲، ص ۵۰؛ نگاهی بر زندگی امام هادی علیه السلام، محمد محمدی اشتهاردی.
- [۱۳] نگاهی بر زندگی دوازده امام، علامه حلی.